

Fakta om sagsbehandling af børnesager (sager om anbringelse af børn uden samtykke)

Afgørelses- og klagesystemet

Det er *ikke* sagsbehandlerne i kommunen, der træffer afgørelse i sager om anbringelse af børn og unge uden samtykke. Det er kommunens *Børn og unge-udvalg*. Kommunen *forbereder sagen* med en indstilling til Børn og unge-udvalget. Børn og unge-udvalgets afgørelser kan påklages til *Ankestyrelsen*. Hvis forældrene beder om det, indbringes sagen for *domstolene*. Børn og unge har selvstændig klageret fra de er 12 år.

Kommunernes forberedelse af sagen

Børn og unge-udvalget afgør sagen på baggrund af kommunens indstilling. Sagen forberedes i den kommune, hvor familien bor. Oftest har der været et langvarigt kendskab til familien, og der har været iværksat en række støtteforanstaltninger, inden kommunen vurderer, at barnet eller den unge har brug for en støtte og udvikling, der ikke kan sikres i hjemmet.

Kommunen skal inddrage forældrene og barnet eller den unge i deres overvejelser og skal forsøge at opnå forældrenes samtykke til en anbringelse. Hvis barnet er over 15 år, skal kommunen også forsøge at få et samtykke fra den unge.

Der er i serviceloven og i forretningsordenen for børn og unge-udvalgene fastsat, hvilken type oplysninger sådan en indstilling skal indeholde. De oplysninger, der skal forelægges for *Børn og unge-udvalget* omfatter en grundig beskrivelse af både barnets eller den unges og forældrenes ressourcer, problemer og netværk.

I de fleste tilfælde er oplysningerne baseret på kommunens og fx daginstitutioner og skolers kontakt med og støtte til familien gennem flere år samt lægelige oplysninger. Sammen med indstillingen til *Børn og unge-udvalget* vedlægges sagens akter (oplysninger, udtalelser, erklæringer mv.).

Børn og unge-udvalg

Børn og unge-udvalget består af to kommunalbestyrelsesmedlemmer, en dommer og to pædagogisk-psykologisk sagkyndige. Det er efter loven dommeren, der leder møderne i udvalget og påser, at indstillingen indeholder de oplysninger, som loven foreskriver.

Børn og unge-udvalgets afgørelser om tvangsanbringelse træffes med kvalificeret flertal. Det betyder, at mindst fire medlemmer skal være til stede og stemme for indstillingen. Hvis dommeren ikke er enig i den afgørelse, Børn og unge-udvalget træffer, skal det fremgå af den afgørelse, som barnet eller den unge og forældrene får. Udvalgets afgørelse går ud på at sige ja eller nej til kommunens indstilling. Udvalget kan ikke træffe en afgørelse, der sætter andre støtteforanstaltninger i stedet for en anbringelse, eller supplerer anbringelsen med yderligere støtteforanstaltninger.

Børn over 12 år og forældrene har ret til *advokatbistand*, når en sag skal behandles i børn og unge-udvalget (en advokat til barnet og en til forældrene), og de har ret til at se alle sagens akter og til at komme til mødet i Børn og unge-udvalget og udtale sig, inden der træffes afgørelse

Barnet eller den unge og forældrene kan således med bistand fra deres advokat fremhæve de forhold og fremlægge dokumenter, som understøtter deres opfattelse af sagen.

Hvis forældrene er uenige i den afgørelse, Børn og unge-udvalget træffer, kan de klage til *Ankestyrelsen*. Børn og unge har selvstændig klageret, fra de er 12 år.

Ankestyrelsens behandling af børnesager

Ankestyrelsen modtager alle dokumenter, erklæringer mv., der indgår i sagen, og foretager på det grundlag sin egen vurdering af sagen.

Ankestyrelsen indhenter desuden så vidt muligt aktuelle oplysninger om barnet fra anbringelsessted, daginstitutioner eller skoler samt eventuelle oplysninger om, hvordan samvær mellem forældre og barn forløber.

Sagen behandles på et møde, hvor to jurister fra ankestyrelsen og to beskikkede medlemmer afgør sagen. De *beskikkede medlemmer* er en slags lægdommere - altså personer uden juridisk baggrund - som sikrer, at afgørelsen afspejler den almindelige opfattelse i befolkningen. Desuden deltager en børnesagkyndig psykolog eller psykiater, som rådgiver og vejleder men uden stemmeret.

De beskikkede medlemmer udpeges efter indstilling fra Dansk Arbejdsgiverforening, Fagbevægelsens Hovedorganisation, KL (Kommunernes Landsforening) eller Danske Handicaporganisationer.

Ligesom i Børn og unge-udvalget har børn og unge over 12 år og forældrene ret til *advokatbistand*, og de har ret til at se alle sagens akter og til at møde i Ankestyrelsen og til at udtale sig, inden der træffes afgørelse.

Retten til at se dokumenterne i sagen håndteres i Ankestyrelsen på den måde, at alle de dokumenter i sagen, som dem, der skal træffe, og den børnesagkyndige får, bliver sendt til barnet eller den unges og forældrenes advokater en uge inden mødet i Ankestyrelsen. Barnet eller den unge og forældrene kan således med bistand fra deres advokat supplere eller korrigere sagsmaterialet.

Der indgår således en stor mængde informationer, som alle sammen inddrages, når Ankestyrelsen træffer afgørelse. I de fleste sager beskriver disse oplysninger både barnet eller den unge og forældrene over flere år.

Der har ofte været iværksat en række støtteforanstaltninger, som trods gode intentioner ikke har ført til den fornødne udvikling og ændring af barnet eller den unges vilkår.

Ankestyrelsens vægtning af de mange oplysninger i sagen foregår efter almindelige bevisafvejningsprincipper. Oplysninger fra forskellige kilder, der understøtter det samme billede, vil sædvanligvis veje tungere end en afvigende oplysning fra en enkelt kilde.

Hvis eksempelvis underretninger eller statusoplysninger fra daginstitutioner, skoler eller andre myndigheder og fra læger eller psykologer tegner et sammenhængende billede af barnets eller

familiens vanskeligheder over en længere periode, vil en enkelt ny oplysning om en markant ændring ikke blive tillagt samme vægt.

Afgørelsen træffes ved almindeligt flertal. Hvis stemmerne står lige, er formandens (en af Ankestyrelsens jurister) stemme afgørende. Hvis der ikke er enighed, skal det fremgå af den afgørelse, der sendes til barnet eller den unge og forældrene.

Ankestyrelsen bestræber sig på, at begrundelsen for afgørelsen afspejler, at vi har hørt og forholdt os til barnets eller den unges og forældrenes udtalelser og eventuelle tilføjelser til det samlede materiale, som danner grundlaget for afgørelsen.

Vi vurderer endvidere, hvornår Børn og unge-udvalget senest skal have forelagt sagen på ny for at vurdere, om barnet eller den unge fortsat skal være anbragt. Fristen fastsættes typisk til 1 år, når barnet eller den unge ikke tidligere har været anbragt uden for hjemmet.

Hvis en beskikket eller andre er uenig i den afgørelse, som flertallet når frem til, er der mulighed for at afgive dissens. Der afgives dissens i mindre end 1 pct. af sagerne.

Hvis barnet over 12 år eller forældrene er uenige i resultatet fra børnemødet i Ankestyrelsen, kan de få sagen indbragt for byretten. De skal blot sige, at de gerne vil have sagen prøvet ved domstolen, så indbringer Ankestyrelsen sagen for byretten uden omkostninger for barnet eller den unge eller forældrene.

74 % af de afgørelser, Ankestyrelsen træffer om tvangsanbringelse, bliver indbragt for domstolene.

Pålæg til kommunen

I nogle sager vurderer Ankestyrelsen, at der er behov for at iværksætte yderligere støtteforanstaltninger for barnet eller den unge eller for forældrene, eller at der er behov for yderligere oplysninger om barnet eller om forældrene for at sikre, at barnet eller den unge og familien får den rette støtte også på længere sigt.

Der kan eksempelvis være behov for, at barnet eller den unge bliver udredt, for at det kan vurderes, om barnet har behov for mere professionel støtte, end barnet kan få i den plejefamilie, hvor det er anbragt, eller forældrene kan have gjort opmærksom på, at der er sket nogle ændringer i deres forhold, som kan betyde, at der er grundlag for at foretage en forældrekompetenceundersøgelse.

I sådanne tilfælde vil Ankestyrelsen efter en konkret vurdering pålægge kommunen at iværksætte støtteforanstaltninger eller at undersøge barnet eller den unge eller forældrene.

Selv om der gives pålæg om yderligere undersøgelser af barnet eller den unge eller af forældrene er det dog ikke ensbetydende med, at der ikke foreligger et tilstrækkeligt grundlag for, at Ankestyrelsen kan vurdere, at det bedste for barnet eller den unge er at være anbragt uden for hjemmet.

Når Ankestyrelsen giver kommunerne pålæg om at iværksætte yderligere undersøgelser, fastsætter vi samtidig en frist for, hvornår den skal være gennemført, og vi beder kommunen om at give os en tilbagemelding, når det er sket.

Hvis vi ikke får en tilbagemelding, følger vi op og rykker kommunen, og hvis vi stadig ikke får en tilfredsstillende tilbagemelding, giver vi sagen videre til tilsynet (Det Kommunale og Regionale Tilsyn), der har sanktionsmuligheder over for kommunen.

Ankestyrelsen har givet pålæg i 373 sager i 2020, 273 sager i 2021, og 96 sager i 1. kvartal 2022. Bortset fra tre sager har vi i alle sager fået en tilfredsstillende tilbagemelding fra kommunen eventuelt efter at vi har fulgt op og rykket kommunen. I de sidste tre sager, har vi måttet bede tilsynet om at følge op på pålægget.

Fejl i sagsbehandlingen i kommunen eller i Børn og unge-udvalgets afgørelse

Når Ankestyrelsen behandler en klage, skal vi også vurdere, om førsteinstansen overholder formelle regler for sagsbehandlingen.

De vigtigste regler er naturligvis dem, hvis overholdelse generelt er af væsentlig betydning for afgørelsernes lovlighed og rigtighed. Det er for eksempel:

- Borgerens ret til at komme med bemærkninger til sagen, inden den bliver afgjort (partshøring)
- Reglen om at alle nødvendige og tilstrækkelige oplysninger skal ligge i sagen, inden den bliver afgjort (undersøgelsesprincippet)
- Borgerens ret til at få en forklaring på afgørelsens resultat (begrundelse).

Overholder myndigheden ikke de regler, vil det normalt medføre, at afgørelsen er ugyldig og derfor ikke skal gælde for borgeren.

I børnesager er der desuden regler om, hvilke oplysninger kommunen skal have tilvejebragt, inden sagen forelægges for Børn og unge-udvalget.

Når det er muligt, afhjælper/reparerer Ankestyrelsen formelle fejl ved selv at træffe en afgørelse, der overholder de formelle regler. I de tilfælde stadfæster Ankestyrelsen eksempelvis kommunens afgørelse, men gør samtidig i vores afgørelse opmærksom på, at der er sket formelle fejl i sagsbehandlingen.

I andre tilfælde foreligger de nødvendige og tilstrækkelige oplysninger i sagen til, at Ankestyrelsen kan træffe afgørelse om anbringelse, men Ankestyrelsen kan samtidig pålægge kommunen at rette op på fejlen. Kommunen kan fx få et pålæg om at revidere en handleplan, der ikke er revideret inden for lovens frister.

Hvis Ankestyrelsen vurderer, at en fejl er så alvorlig, at den fører til, at Børn og unge-udvalgets afgørelse skal ophæves, har Ankestyrelsen i børnesager mulighed for at træffe en ny afgørelse. Det følger af Ankestyrelsens egen-drift beføjelse efter servicelovens § 65.

Det kan eksempelvis forekomme, hvis der er alvorlige fejl i forvaltningens indstilling, manglende børnefaglig undersøgelse eller handleplan i sagen, eller at børn og unge-udvalget ikke har truffet afgørelse over for de rette parter. Er der i disse sager - på trods af fejl - tilstrækkelige oplysninger i sagen til, at der kan træffes en afgørelse, kan Ankestyrelsen træffe afgørelse om anbringelse, således at barnet eller den unge forbliver anbragt, med pålæg til kommunen om at rette op på fejlen inden for en fastsat frist.

Domstolsbehandling af børnesager

Domstolene fortager en prøvelse af alle elementer i Ankestyrelsens afgørelse. Det vil sige, at domstolene også prøver Ankestyrelsens skøn. Domstolene foretager altså deres egen vurdering af sagens samlede oplysninger.

I byretten afgøres sagen af dommeren og to børnesagkyndige.

Domstolene stadfæster Ankestyrelsens afgørelse i 99 pct. af tvangsanbringelsessagerne.

Retssikkerhedsgarantier for forældre og børn og unge over 12 år

Lovgivningen sætter rammerne for, hvilke oplysninger indstillingen fra kommunen til Børn og unge-udvalget skal indeholde. Dommeren i Børn og unge-udvalget påser, at disse krav er overholdt.

Børn over 12 år og forældrene har ret til *advokatbistand*, når en sag skal behandles i Børn og unge-udvalget (en advokat til barnet og en til forældrene).

Både børn og unge over 12 år og forældre har også ret til en advokat, når sagen behandles i Ankestyrelsen. Det er en ret, som næsten alle forældre og børn og unge benytter sig af. Advokatens honorar betales af kommunen.

Børn og unge over 12 år og deres forældre har ret til at *se alle sagens akter* og til at møde i børn- og ungeudvalget og i Ankestyrelsen og *udtale* sig, inden der træffes afgørelse.

På mødet kan både forældre og barnet eller den unge deltage og sige deres mening og supplere med oplysninger, hvis de synes, at der mangler oplysninger eller dokumenter i sagen, eller hvis de er uenige i kommunens udlægning.

Der er en let og omkostningsfri adgang til at få sagen prøvet ved *domstolene*, i første række byretten. Både børn og unge over 12 år og forældre har ret til advokat også ved behandlingen af sagen ved byretten.

Hvis forældrene er uenige i byrettens afgørelse, kan de bede om Procesbevillingsnævnets tilladelse til at få sagen for landsretten.

Der medvirker dommere/jurister og børnesagkyndige og parterne har advokat i alle led i afgørelseskæden.

Tal om børnesager

Tabel 1 viser antallet af mødebehandlede klagesager i Ankestyrelsen efter serviceloven § 58 om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke. Tabellen viser både antallet af mødebehandlede sager vedrørende klager om godkendelse af foreløbige afgørelser om anbringelse, samt endelige afgørelser om anbringelse.

Tabel 1. Mødebehandlede klagesager i ankestyrelsen efter serviceloven § 58 fordelt på udfald og år

	2018	2019	2020	2021
Stadfæstelse	719	745	791	659
Ophævelse	6	11	49	30
I alt	725	756	840	689
Stadfæstelsesprocent	99%	99%	94%	96%

Kilde: Ankestyrelsens sagsbehandlingssystem

Domstolssager

Ca. 74 pct. af Ankestyrelsens afgørelser fra 2019 og 2020 blev indbragt for domstolene.

Tabel 2. Afgjorte retssager efter § 58 fordelt på udfald og år

	2018	2019	2020	2021
Ankestyrelsen medhold	419	502	453	433
Ankestyrelsen ikke medhold	13	7	4	4
I alt	432	509	457	437
Medholdsprocent	97%	99%	99%	99%

Kilde: Ankestyrelsens sagsbehandlingssystem

Dissens

For 2020 og 2021 har Ankestyrelsen mødebehandlet ca. 3000 sager om tvangsmæssige foranstaltninger over for børn og unge. Der er afgivet dissens i 22 af sagerne, hvilket altså er i mindre end 1 pct. af sagerne.

Pålæg

	2020	2021	2022 (1. kvartal)
Pålæg fra Ankestyrelsen (antal sager)	373	273	96

*I 3 sager er tilsynet blevet bedt om at følge op på pålægget

Ankestyrelsens kompetence som tilsynsmyndighed i forhold til sagsbehandling på børneområdet

Ankestyrelsen fører tilsyn med lovligheden af kommunernes sagsbehandling på børneområdet. Ankestyrelsen fører således tilsyn med fx kommunernes praksis vedrørende hjælp og støtte til børn og unge efter serviceloven.

Dette tilsyn omfatter også kommunernes forberedelse og indstilling af sager til Børn og unge-udvalgenes afgørelser, ligesom det er kommunalbestyrelsernes ansvar, at de afgørelser, Børn og unge-udvalgene træffer, bliver ført ud i livet.

Ankestyrelsen har som tilsynsmyndighed ikke kompetence til at tage stilling til de afgørelser, som de kommunale Børn og unge-udvalg træffer.